

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії та політології**

**Методичні рекомендації до вивчення
дисципліни «Основи наукових досліджень»**

ТЕРНОПІЛЬ-2013

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» / За загальною редакцією д. філос. н., проф. Т. В. Гончарук. – Тернопіль, 2013. – .

Укладачі: Т. В. Гончарук д. філос. н., проф; М. Л. Шумка к.філос. н, доцент.

Складено на основі типової програми, затвердженої Міністерством освіти і науки України

Рецензенти: **Довгань Анатолій Олексійович**, д.ф.н., професор, завідувач кафедри українознавства і філософії ТНТУ.

Гринчуцький Валерій Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємств і корпорацій ТНЕУ.

Відповідальна за випуск: Т. В. Гончарук д. філос. н., проф, завідувач кафедри філософії та політології ТНЕУ

Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри філософії та політології Тернопільського національного економічного університету (протокол № 8 від 6 червня 2013 року)

Методичні рекомендації включають програму курсу «Основи наукових досліджень», плани проведення семінарських занять, питання та тести для контролю, комплексні практичні індивідуальні завдання, термінологічний словник, перелік основної літератури.

Методичні рекомендації призначені для студентів денної форми навчання, апірантів, викладачів.

ЗМІСТ

Вступне слово

Розділ I. Робоча програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень»

Розділ II. Тематика семінарських занять з курсу «Основи наукових досліджень»

Розділ III. Перелік тем комплексних практичних індивідуальних завдань з курсу «Основи наукових досліджень»

Розділ IV. Орієнтовний перелік питань для складання заліку з курсу «Основи наукових досліджень»

Термінологічний словник

Рекомендована література до курсу «Основи наукових досліджень»

Додатки А, Б, В, Г, Д, Е.

Вступ

Наука є основним фактором суспільного прогресу. Вирішення економічних та суспільних проблем вимагають досконалого наукового обґрунтування, тому таким важливим на сьогоднішній день постає виховання та навчання високоінтелектуального працівника, спеціаліста. Генерація молодих фахівців з економіки повинна вирізнятися високою компетентністю та здатністю до самостійного творчого вирішення проблем, вмінням розширювати базові знання, використовувати у своїй роботі все те нове, що з'являється в науці та практиці, застосовувати новітні методи організації праці, наукові та спеціальні методи та моделі. Всі ці якості майбутній фахівець повинен здобувати в процесі вивчення основ наукових досліджень, під час виконання науково-дослідних робіт.

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» допоможе студентам розкрити можливості їх участі у науково-дослідній роботі, відкриє перед студентами зміст наукового дослідження, ознайомить з методами й методиками його проведення, сформує потребу в отриманні нових знань, розвине інтерес до науки.

Предметом курсу є методологія наукових досліджень та методика дослідження економіки на основі діалектичного методу, що обумовлює вивчення економічних процесів в їх єдності, відмінності, історичному розвитку.

Головною **метою** курсу є залучення студентів до науково-дослідної роботи, ознайомлення їх зі стратегією та тактикою проведення досліджень, надання їм певних знань щодо методології, методики та інструментарію дослідження.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» **студенти повинні:**

- набути знань щодо питань планування, організації та проведення наукового дослідження;
- оволодіти методами та прийомами наукових досліджень;
- розглянути актуальні проблеми розвитку економічної науки та критерії вибору напрямку наукового дослідження;
- вивчити форми та принципи організації науково-дослідної роботи студентів;
- виховати в собі усвідомлення необхідності використання наукових методів у господарській діяльності;
- навчитися розробляти наукові проблеми, писати наукові статті, реферати, наукові повідомлення, курсові та

магістерські роботи, застосовуючи при цьому нові інформаційні технології, програмні забезпечення;

- сприяти реалізації знань, навичок, творчого мислення в навчальному процесі, навчально-дослідницької та подальшої науково-дослідницької діяльності майбутніх спеціалістів – економістів.

Методичні рекомендації включають програму курсу «Основи наукових досліджень», плани проведення семінарських занять, питання та тести для контролю, комплексні практичні індивідуальні завдання, термінологічний словник, перелік основної літератури.

Автори методичних рекомендацій використали як свої напрацювання з основ наукових досліджень, так і публікації (підручники, навчальні посібники, наукові монографії, словники, довідники) вітчизняних вчених: Білухи М.Т., Коломієць В.О., Колесникова О.В., Крушельницької О.В., Кустовської О.В., Кушнарєнко Н.М., Лесин В.М., П'ятницької-Позднякової І.С., Сидорєнко В.К., Дмитренко П.В., Філіпченко А.С., Цехмістрової Г.С., Шейко В.М. та інших.

Розділ I. Робоча програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень»

Тема 1. Предмет, мета та завдання курсу «Основи наукових досліджень». Поняття, зміст і функції науки як соціокультурного феномена

Предмет і завдання курсу. Наука як особлива форма людської діяльності. Головна мета та функції наук. Виникнення та еволюція науки. Класифікація наук. Наукові дослідження як вид творчої діяльності. Наука й наукові дослідження в сучасному світі. Специфіка науково-дослідницької діяльності. Організація науки і наукових досліджень в Україні. Галузі сучасної науки. Роль та завдання науки у ринковій економіці.

Тема 2. Особливості знання та наукового пізнання

Суть знання та наукового пізнання. Види та рівні знання. Особливості пізнання. Специфіка форм пізнання. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Наукове та позанаукове пізнання. Система наукових знань. Особливості наукового пізнання та його структура. Суть, структура та типи наукових теорій. Основні рівні та мета пізнання. Роль практики в пізнанні. Проблема істини в науковому пізнанні. Динаміка наукового пізнання.

Тема 3. Практична та теоретична основи наукового дослідження

Загальна характеристика емпіричного та теоретичного рівнів пізнання. Особливості емпіричного дослідження, його форми. Специфіка теоретичного пізнання та його форми. Єдність емпіричного і теоретичного рівня наукового дослідження. Наукове дослідження, його специфіка. Зміст, завдання та особливості наукового дослідження. Основи наукової організації навчального процесу. Класифікація наукових досліджень. Пізнавальні завдання наукових досліджень.

Тема 4. Методологія наукового пошуку: рівні, етапи, засоби

Значимість методу та методології для наукових досліджень. Поняття та класифікація методів дослідження. Конкретно-наукові та спеціальні методи. Методичні прийоми: розрахунково-аналітичні, спостереження, експеримент, впровадження

результатів у практичну діяльність. Спеціальні методи наукових досліджень в економіці.

Тема 5. Науковий текст і вимоги до нього

Загальна характеристика наукового тексту. Особливості наукового тексту. Структура й етапи наукового тексту. Загальні вимоги до наукового тексту. Мова і стиль наукового викладу. Навички написання текстів та їх формування. Редагування наукового тексту. Елементи наукового тексту. Ілюстрації і таблиці. Цитування, посилання та список використаних джерел. Скорочення і додатки.

Тема 6. Організація та планування наукових досліджень

Поняття, особливості, мета та завдання наукового дослідження. Загальна схема наукового дослідження. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези. Структура, різновиди, етапи наукового дослідження. Програма наукового дослідження та її побудова. Висновки і рекомендації наукового дослідження. Правила складання бібліографічного опису.

Тема 7. Наукове дослідження: основні види та методика написання

Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Реферат: структура, види та вимоги до написання. Апробація результатів наукових досліджень: написання доповіді та тез. Робота над написанням конспекту та тез. Основні вимоги до написання повідомлення та анотації. Наукова стаття та методика її написання. Методика підготовки та оформлення курсових, дипломних, магістерських робіт.

Розділ II. Тематика семінарських занять з курсу «Основи наукових досліджень»

Тема 1. Предмет, мета та завдання курсу «Основи наукових досліджень». Поняття, зміст і функції науки як соціокультурного феномена

План

- 1. Наука та її місце у сучасному світі.**
- 2. Виникнення та еволюція науки.**
- 3. Наукознавство як система знань.**
- 4. Науково-дослідна робота студентів.**

Контролюючі завдання:

📖 Сформулюйте визначення:

Наука

Мета науки

Завдання науки

Наукова діяльність

Наукознавство

Науковець

Наукова ідея

Наукова парадигма

Наукова революція

Наукова картина світу

✍ Розв'яжіть тест:

1. Яке з тверджень не є правильним:

- наукові положення не можуть оцінюватися з позиції етики;
- досягнення науки не можуть бути аморальними;
- наукові теорії можуть бути як моральними, так і аморальними;
- моральна оцінка можлива лише щодо використання наукових знань.

2. Знайдіть помилку в наступному твердженні: «В історії наукового пізнання розрізняють такі історичні моделі науки»:

- класичну;
- некласичну;
- неокласичну;

г. постнекласичну.

3. Поняття «наукова парадигма» було введено:

- а. Р. Карнапом;
- б. Л. Вітгенштейном;
- в. Б. Расселом;
- г. Т. Куном;
- д. П. Фейєрабендом.

4. Предметом вивчення науки античного світу було:

- а. час і простір;
- б. ефір і повітря;
- в. вся природа в цілому;
- г. атоми і молекули.

5. Антична наука – це:

- а. постнаука;
- б. метанаука;
- в. протонаука;
- г. меганаука.

? Розкрийте суть питання:

1. Наука як соціокультурний феномен.
2. Класифікація наук за різними ознаками.
3. Принципи формування структури науки.
4. Основні принципи розвитку науки.
5. Роль та завдання науки у ринковій економіці.

Самостійна робота:

Томас Кун. Структура наукових революцій. II. Шлях до нормальної науки.

У пропонованому нарисі термін "нормальна наука" означає дослідження, яке міцно спирається на одне або кілька колишніх наукових досягнень – досягнень, які протягом якогось часу певне наукове співтовариство визнає основою для розвитку його подальшої практичної діяльності. У наш час такі досягнення викладають, хоча й рідко в їхній первісній формі, підручники – елементарні або підвищеного типу.

Досягнення у межах цих характеристик я називатиму далі «парадигмами», терміном, тісно пов'язаним із поняттям «нормальної науки». Запроваджуючи цей термін, я мав на увазі, що деякі узвичаєні приклади фактичної практики наукових досліджень – приклади, що включають закон, теорію, їхнє практичне застосування і необхідне обладнання, – в сукупності

дають нам моделі, з яких виникають конкретні традиції наукового дослідження, традиції, що їх історики науки описують під рубриками «астрономія Птолемея (або Коперніка)», «аристотелівська (або ньютоніанська) динаміка», «корпускулярна (або хвильова) оптика» і так далі.

...Мета нормальної науки в жодному разі не вимагає передбачень нових видів явищ; явищ, які не вміщуються в цю коробку, часто, насправді, взагалі не помічають. У річищі нормальної науки вчені не ставлять собі за мету створення нових теорій, до того ж вони звичайно нетерпимі і до створення таких теорій іншим. Навпаки, дослідження в нормальній науці спрямоване на розробку тих явищ і теорій, існування яких парадигма заздалегідь припускає.

...Тим не менше нові явища, про існування яких ніхто не підозрював, знов і знов відкриваються науковими дослідженнями, а радикально нові теорії знов і знов винаходяться ученими. Історія навіть наводить на думку, що наукове підприємство створило винятково потужну техніку для того, щоб підносити подібні сюрпризи. Якщо цю характеристику науки потрібно узгодити зі сказаним, тоді дослідження, яке використовує парадигму, має бути особливо ефективним стимулом для зміни тієї ж таки парадигми. Саме це й роблять нові фундаментальні факти і теорії, їх створюють неумисно упродовж гри за одним набором правил, але їхнє сприймання вимагає розробки іншого набору правил. Після того як вони стали елементами наукового знання, наука, принаймні в тих одиничних галузях, яким належать ці нововведення, ніколи не залишається тією ж самою.

...Відкриття починається з усвідомлення аномалії, тобто зі встановлення того факту, що природа якось порушила навіяні парадигмою очікування, які спрямовують розвиток нормальної науки. Це й приводить до більш-менш розширеного дослідження сфери аномалії, і цей процес завершується тільки тоді, коли парадигмальна теорія пристосовується до нових обставин таким чином, що аномалії самі стають очікуваними.

...Захоплені новою парадигмою вчені отримують нові засоби дослідження і вивчають нові галузі. Але найважливіше те, що в період революцій вчені бачать нове і отримують інші результати навіть тоді, коли послуговуються звичайними інструментами в галузях, які вони досліджували до цього. Це виглядає так, буцімто професійне співтовариство в один момент опинилося на іншій планеті, де сила-силенна об'єктів їм незнайомі, та й знайомі об'єкти видно в іншому світлі. Звичайно, насправді все не так: немає жодного переселення в географічному сенсі; поза стінами лабораторії – повсякденне життя. Тим не менше зміна в парадигмі

змущує вчених бачити світ дослідницьких проблем в іншому світі. Позаяк вони бачать цей світ не інакше, як через призму своїх переконань і дій, тільки в нас виникає бажання сказати, що після революції вчені мають справу з іншим світом.

...Від самого початку новий претендент на статус парадигми може мати дуже мало прибічників, і в окремих випадках їхні мотиви можуть бути сумнівними. Тим не менше, якщо вони достатньо компетентні, то покращуватимуть парадигму, вивчатимуть її можливості і показуватимуть, на що перетвориться принцип належності до певного наукового співтовариства в разі, якщо воно почне керуватися новою парадигмою. У міру розвитку цього процесу, якщо парадигмі суджено перемогти у битві, число і сила аргументів, що переконують на її користь, зростатимуть. Тоді чимало вчених долучатиметься до нової віри, а подальше дослідження нової парадигми триватиме. Поступово зростатиме число експериментів, приладів, статей і книг, що спираються на нову парадигму. Все більше вчених, упевнившись у плодючості нової думки, засвоюватимуть новий стиль дослідження в нормальній науці, доки, нарешті, залишиться лише купка прибічників старого стилю.

Кун Томас. Структура наукових революцій. – К.: Port-Royal, 2001. – С.23-24, 37, 66-67, 97, 124, 171.

Тема 2. Особливості наукового знання та пізнання

План

- 1. Суть знання та наукового пізнання.**
- 2. Специфіка форм пізнання.**
- 3. Суть, структура та типи наукових теорій.**
- 4. Основні рівні та мета пізнання.**

Контролюючі завдання:

📖 Сформулюйте визначення:

Знання

Пізнання

Гносеологія

Епістемологія

Наукове пізнання

Суб'єкт пізнання

Об'єкт пізнання

Теорія

Ідея
Гіпотеза
Практика
Істина

✍ **Розв'яжіть тест:**

1. Пізнання як форма діяльності здійснюється в:

- а. моральних оцінках;
- б. поняттях;
- в. метафорах і символах віри;
- г. художніх образах.

2. Мета пізнання:

- а. осягнення істини;
- б. розв'язання протиріч у практично-перетворюючій діяльності конкретної людини;
- в. задоволення потреб у пізнанні оточуючого світу;
- г. накопичення інформації.

3. Яке пізнання базується на відчуттях:

- а. чуттєве;
- б. логічне;
- в. невідоме;
- г. позанаукове.

4. Критерієм істини є:

- а. мистецтво;
- б. практика;
- в. ідея;
- г. філософія.

5. Що означає термін «агностицизм»:

- а. світ недоступний пізнанню;
- б. недосконалість, змінність знання;
- в. пізнання найбільш адекватно відображає дійсність;
- г. пізнання носить суто символічний характер, а істинні знання розкриваються у вірі.

? Розкрийте суть питання:

1. Види та рівні знання.
2. Основні принципи пізнання.
3. Структура наукової теорії.
4. Роль практики в пізнанні.
5. Наукова проблема та її форми.

Самостійна робота:

Петро Лодій. Короткий вступ до метафізики. Розділ перший. Про перші начала людського пізнання.

§ 9. Під іменем начала людського пізнання розуміються ясні самі від себе судження або аксіоми, оскільки з них як з основ і безсумнівних істин і виводяться інші невідомі істини.

§ 10. Істини, які ми пізнаємо, є двоякого роду, а саме: такі, що необхідні або потрібні якійсь речі і невіддільні від неї і які іншим способом існувати не можуть; інші ж є випадковими, такими, що можуть існувати в інший спосіб. Для цих істин і начала мають бути двоякі. Для необхідних істин таким началом буде судження: «Неможливо одному й тому ж бути і не бути». Для істин випадкових: «Ніщо не існує без достатньої причини».

§ 11. Властивості, притаманні першому людському пізнанню (началу) і які водночас його складають, виразимо такими судженнями: 1. Начало людського пізнання повинно бути судженням чи висловленням настільки ясным, щоб кожна людина зі здоровим глуздом могла його легко зрозуміти; 2. Начало людського пізнання повинно бути серед інших начал настільки достатнім, щоб без утвердження його істинності не могла бути утверженою істинність жодного судження і не могла бути постійною. Утвердження ж його істинності служитиме підставою для утвердження істинності й постійності інших начал, що потім будуть з нього випливати послідовно, але не в тому розумінні, коли людина, народжуючись, стає розумною і пізнає щось першим, бо інакше було б стільки начал, скільки речей люди в дитинстві пізнають уперше; 3. Начало людського пізнання повинно бути всезагальним, тобто таким, щоб з нього можна було непрямо виводити всі інші начала, іноді трапляється впертий опонент, який вимагає доказів навіть для очевидної істини, яка закономірно виводиться з найясніших начал. У цьому випадку слід наполегливо потрудитися, щоб випробувати перше начало, з якого б могло правомірно виводитися необхідно істинне.

§ 12. Начало суперечності є настільки очевидно істинним, що навіть людина, яка його заперечує, тим самим підтверджує істинність даного начала. Адже хто заперечує начало суперечності, той говорить, що воно є хибним, бо він виходить з його неістинності. А це означає, що він міркує, керуючись началом

суперечності, оскільки вважає, що те, що є хибним, не може бути одночасно істинним. Але хто так міркує, той тим самим підтверджує істинність начала суперечності.

§ 13. Твердження перше: началом людського пізнання є начало суперечності: неможливо одному й тому самому одночасно бути і не бути. Тільки те може братися за начало людського пізнання, в чому лежать вищезгадані властивості. Начало суперечності має зазначені властивості. Отже, воно є першим началом людського пізнання.

Лодій П. Д. Короткий вступ до метафізики / Історія української філософії: Хрестоматія / упорядник М. Кашуба. — Львів.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. — С. 223–227.

Тема 3. Теоретичний та практичний рівні наукового дослідження

План

- 1. Загальна характеристика емпіричного та теоретичного рівнів пізнання.**
- 2. Емпіричний рівень пізнання та його форми.**
- 3. Теоретичний рівень пізнання та його форми.**
- 4. Пізнавальні завдання наукових досліджень.**

Контролюючі завдання:

📖 Сформулюйте визначення:

Емпіричний рівень пізнання
Теоретичний рівень пізнання
Факт
Відчуття
Сприйняття
Уявлення
Поняття
Судження
Умовивід

✍ Розв'яжіть тест:

- 1. Назвіть, що не відноситься до основних форм чуттєвого пізнання:**

- а. відчуття;
- б. аналіз;
- в. сприйняття;
- г. уявлення.

2. Поняття – це:

- а. абстрагування;
- б. системний аналіз;
- в. форма мислення;
- г. ідеалізація.

3. Що означає термін «агностицизм»:

- а. світ недоступний пізнанню;
- б. недосконалість, змінність знання;
- в. пізнання найбільш адекватно відображає дійсність;
- г. пізнання носить суто символічний характер, а істинні знання розкриваються у вірі.

4. Доказ – це:

- а. логічна дія, у процесі якої істинність думки підтверджується іншою думкою;
- б. частина наукової праці, що містить додатковий матеріал;
- в. вихідний принцип, позиція, орієнтація дослідження;
- г. різновид джерел інформації про практичну економічну діяльність.

5. Відчуття – це:

- а. методологічна характеристика дослідження;
- б. форма чуттєвого пізнання;
- в. вища форма наукового мислення;
- г. триманий результат для науки.

? Розкрийте суть питання:

1. Характеристика рівнів наукового пізнання.
2. Факт як важливий елемент емпіричного дослідження.
3. Пізнавальні завдання емпіричного рівня пізнання.
4. Поняття конкретного і абстрактного на рівнях емпірії і теорії.
5. Характеристика форм чуттєвого пізнання.

Самостійна робота:

Іммануїл Кант. Про відмінність між чистим і емпіричним пізнанням.

Без сумніву, всяке наше пізнання починається з досвіду... Але хоча всяке наше пізнання і починається з досвіду, це зовсім не означає, що воно цілком походить з досвіду. Цілком можливо, що

навіть наше дослідне знання складається з того, що ми сприймаємо за допомогою вражень, і з того, що наша власна пізнавальна здатність (тільки спонукувана чуттєвими враженнями)...Тому виникає принаймні питання, яке вимагає більш ретельного дослідження і не може бути вирішено відразу: чи існує таке незалежне від досвіду і навіть від усіх почуттєвих вражень пізнання? Такі знання називаються апріорними; їх відрізняють від емпіричних знань, які мають апостеріорне джерело, а саме в досвіді.

... Так, про людину, яка підрила фундамент свого будинку, кажуть: вона могла а ргіогі знати, що будинок завалиться, іншими словами, їй не потрібно було чекати досвіду, тобто коли будинок дійсно обвалиться. Проте знати про це абсолютно а ргіогі вона все ж таки не могла. Тому в подальшому дослідженні ми будемо називати апріорними знання, які незалежні від будь-якого досвіду, а не незалежні від того чи іншого досвіду. Їм протилежні емпіричні знання, або знання, можливі тільки а posterіогі, тобто за допомогою досвіду. У свою чергу з апріорних знань чистими називаються ті знання, до яких зовсім не домішується ніщо емпіричне.

Фрагменти дані за книгою: Кант І. Критика чистого розуму // Кант І. Твори в 6 т. Т.3. М., 1964.

Тема 4. Основи методології наукового дослідження

План

- 1. Поняття методу та методології наукового дослідження.**
- 2. Класифікація методів пізнавальної діяльності.**
- 3. Конкретно-наукові та спеціальні методи**
- 4. Методи економічного дослідження**

Контролюючі завдання:

📖 Сформулюйте визначення:

Метод

Методологія

Аналіз

Синтез

Експеримент

Дедуція

Індукція

Опис

Спостереження

Моделювання

✍ Розв'яжіть тест:

1. Метод дослідження – це:

- а. прийом або сукупність прийомів, які використовуються для досягнення цілей;
- б. форма нових результатів в науці;
- в. розумовий процес, спрямований на обґрунтування деякого положення;
- г. різновид спостереження, що веде до нових результатів.

2. Принцип фальсифікації в сучасній методології науки був розроблений:

- а. Л. Вітгенштейном;
- б. К. Поппером;
- в. Б. Расселом;
- г. Т. Куном.

3. Назвіть логічний метод, який був розроблений Р. Декартом:

- а. аналіз;
- б. дедукція;
- в. синтез;
- г. індукція.

4. Як називається метод виділення однієї ознаки в предметі з відволіканням від інших його ознак?

- а. абстрагування;
- б. дедукція;
- в. узагальнення;
- г. індукція.

5. Моделювання – це:

- а. це дослідження об'єктів, явищ і процесів не безпосередньо, а з допомогою їх заміників – форм;
- б. це дослідження об'єктів, явищ і процесів не безпосередньо, а з допомогою їх заміників – ідей;
- в. це дослідження об'єктів, явищ і процесів не безпосередньо, а з допомогою їх заміників – теорій;
- г. це дослідження об'єктів, явищ і процесів не безпосередньо, а з допомогою їх заміників – моделей:

? Розкрийте суть питання:

1. Методи наукових досліджень.
2. Загальнонаукові методи дослідження.

3. Спеціальні методи наукових дослідженнях.
4. Філософські методи дослідження.
5. Характерні риси наукових методів.

Самостійна робота:

Френсіс Бекон. Про гідність та примноження наук.

Ті, хто займався науками, були або емпіриками, або догматиками. Емпірики, подібно до мурашок, тільки збирають і задовольняються зібраним. Раціоналісти, подібно до павука, виробляють тканину з самих себе. Бджола ж таки обирає середній спосіб: вона витягує матеріал з садових і польових квітів, але, маючи його у своєму розпорядженні, змінює його за своїм умінням. ...Отже, слід покласти добре сподівання на більш тісний і непорушний (чого досі не було) союз цих здібностей - досвіду і розуму (т. 2, с. 56-57).

Для побудови аксіом повинна бути придумана інша форма індукції, аніж та, якою користувалися до цих пір. Ця форма повинна бути застосована не лише для відкриття і випробування того, що називається началами, але навіть і до менших і середніх і, нарешті, до всіх аксіом. Індукція, яка проходить шляхом простого перерахування, є дитячою справою: вона дає хиткі висновки і піддається суперечностям зі сторони частковостей, виносячи рішення здебільшого на підставі меншої, аніж слід, кількості фактів, і при тому тільки тих, які є в наявності. Індукція ж, яка буде корисна для відкриття та доказів наук і мистецтва, повинна розділяти природу за допомогою розмежувань та винятків. І потім після достатньої кількості негативних суджень вона повинна робити позитивний висновок. Використовувати цю індукцію можна не лише не лише для аксіом, але й для визначення понять. (т. 2, с. 61-62).

Тексти наведено за виданням: Бекон Ф. Твори: У 2 т. М., 1977-1978.

Рене Декарт. Міркування про метод. Частина друга. Головні правила методу.

...замість численних правил, що складають логіку, я визнав, що було б достатньо і чотирьох, аби я тільки прийняв тверде рішення постійно дотримуватися їх без жодного винятку.

Перше — ніколи не приймати за істинне нічого, що я не визнав би таким з очевидністю, тобто ретельно уникаючи похапливості і упередженості та включати у свої судження тільки

те, що уявляється моєму розумові настільки ясно і виразно, що не дає мені жодної підстави для сумніву.

Друге — ділити кожне з розгляданих мною труднень на стільки частин, скільки можливо і потрібно для кращого їх розв'язання.

Третє — розташовувати свої думки у певній послідовності, починаючи з предметів найпростіших і найлегше пізнаваних, і сходити поволі, мов по сходинках, до пізнання найскладніших, припускаючи існування порядку навіть серед тих, які природно не передують одне одному.

І останнє — робити скрізь переліки настільки повні й огляди настільки всеохопні, щоб бути впевненим, що ніщо не пропущено.

Ці довгі ланцюжки доводів, найпростіших і легших, до яких зазвичай вдаються у геометрії, щоб дійти найскладніших доведень, дали мені можливість уявити собі, що і всі речі, які можуть стати для людей предметом пізнання, перебувають між собою у такій самій послідовності і що, таким чином, якщо утримуватися від того, щоб приймати за істинне будь-що, що таким не є, і завжди дотримуватися послідовності, в якій слід виводити одні речі з інших, то не може існувати істин ані настільки віддалених, щоб вони були недосяжними, ані настільки прихованих, щоб не можна було б їх розкрити. Мені не знадобилося великих зусиль відшукати ті, з яких слід починати, бо я вже знав, що починати треба з найпростішого і легко пізнаваного...

...найбільше задовольняло мене у цьому методі — це переконаність у тому, що за його допомоги я в усьому використовував власний розум якщо не в досконалості, то принаймні якомога краще; крім того, користуючись ним, я відчував, що мій розум поволі призвичаюється мислити предмети ясніше та виразніше і що, не пов'язуючи його з жодним окремим предметом, я отримаю можливість застосовувати його з такою ж користю до розв'язання утруднень в інших науках...

Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках. — К.:Тандем, 2001. — С. 32–34, 46, 49.

Тема 5. Науковий текст і вимоги до нього

План

- 1. Загальна характеристика наукового тексту.**
- 2. Особливості наукового тексту. Структура й етапи.**
- 3. Мова і стиль наукового викладу.**

4. Редагування наукового тексту. Посилання і список використаних джерел.

Контролюючі завдання:

📖 Сформулюйте визначення:

Текст

Науковий текст

Стиль

Науковий стиль

Абзац

Цитати

Посилання

✍ Розв'яжіть тест:

1. Текст – це:

- а. знаково-мовна реалізація деякої системи інформації;
- б. твір за визначеними стандартами;
- в. документ, відтворений на листі чи в публікації;
- г. мовна реалізація думки.

2. Науковий текст складається з:

- а. постановочної, дослідницької і заключної частин;
- б. експериментальної, вступної, першої частин;
- в. висновкової, дослідницької і заключної частин;
- г. постановочної, дослідницької і констатуючої частин.

3. Оглядовий текст – це:

- а. текст, що являє собою огляд наукової літератури з досліджуваної проблеми;
- б. текст, як опис принципів, підходів, парадигм, методів та інших складових інструментарію дослідження;
- в. текст, у якому дається виклад теоретичних аспектів бачення предмета дослідження, його пояснення з погляду сформульованих закономірностей, тенденцій, понять тощо;
- г. текст, що являє собою вербальну структуру, яка призначена для пояснення положень інших видів тексту.

5. Мовний стиль – це:

- а. текст як опис принципів, підходів, парадигм, методів та інших складових інструментарію дослідження;
- б. сукупність мовних засобів вираження, зумовлених змістом і метою висловлювання. текст як опис принципів, підходів, парадигм, методів та інших складових інструментарію дослідження;

- в. мовні засоби вираження, зумовлені змістом висловлювання;
- г. текст, що являє собою вербальну структуру, яка призначена для пояснення положень інших видів тексту.

6. Цитата – це:

- а. дослівно переданий уривок з тексту для підтвердження якоїсь думки;
- б. уривок з тексту якоїсь думки;
- в. уривок з розповіді;
- г. слова для підтвердження якоїсь думки;
- д. сукупність думок для передачі змісту тексту.

? Розкрийте суть питання:

1. Вимоги до цитування.
2. Етапи роботи над науковим текстом.
3. Навички, які необхідні для написання наукового тексту.
4. Вимоги до наукового тексту.
5. Специфіка наукового тексту.

Самостійна робота:

1. На прикладі наукових статей, вміщених у наукових економічних збірниках, опрацюйте „**об’єкт дослідження**”, „**предмет дослідження**”, „**мета дослідження**” „**методи наукового дослідження**”, розкрийте їх суть та значимість у науковому тексті.
2. Проаналізуйте наукові тексти, які вміщені у наукових економічних збірниках (за кількістю та влучністю цитат, за правильністю посилань).

Тема 6. Логіка наукового дослідження. Організація та планування наукових досліджень

План

- 1. Організація та планування наукового дослідження. Визначення мети, завдань, об’єкта й предмета дослідження.**
- 2. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези.**
- 3. Структура, різновиди, етапи наукового дослідження. Програма наукового дослідження та її побудова.**
- 4. Виконання теоретичних та прикладних наукових досліджень. Висновки і рекомендації наукового**

дослідження.

5. Правила складання бібліографічного опису для списків літератури і джерел.

Контролюючі завдання:

📖 Сформулюйте визначення:

Технологія дослідження

Науковий напрям дослідження

Об'єкт дослідження

Предмет дослідження

Тема дослідження

Мета дослідження

Завдання дослідження

✍ Розв'яжіть тест:

1. Розрізняють дві основні групи наукових досліджень:

- а. фундаментальні та прикладні;
- б. практичні та фундаментальні;
- в. прикладні та аналітичні;
- г. фундаментальні та аксіологічні.

2. Технологія наукового дослідження – це:

- а. спосіб досягнення його мети за умов фіксованого поділу функцій між технічними засобами і природними інформаційними органами людини, що відповідають можливостям перших та останніх, а також встановленій логіці дослідження.
- б. спосіб досягнення мети, а також встановлена логіка дослідження;
- в. спосіб досягнення його мети за умов фіксованого поділу функцій між технічними засобами;
- г. спосіб досягнення його мети за засобів, що відповідають можливостям перших та останніх, а також встановленій логіці дослідження.

3. Теоретичне дослідження – це таке:

- а. дослідження, яке ґрунтується на використанні логічних і математичних методів та засобів пізнання і його результатом є встановлення нових залежностей, якостей закономірностей;
- б. спосіб досягнення його мети за засобів, що відповідають можливостям перших та останніх, а також встановленій логіці дослідження;
- в. дослідження, яке ґрунтується на використанні логічних і

математичних методів;

г. спосіб досягнення його мети за умов фіксованого поділу функцій між технічними засобами і природними інформаційними органами людини, що відповідають можливостям перших та останніх, а також встановленій логіці дослідження.

4. Експериментальне дослідження – це таке дослідження:

а. яке проводиться в конкретних об'єктах з метою виявлення нових якостей, залежностей, закономірностей або перевірки висунутих раніше теоретичних положень;

б. яке проводиться для перевірки висунутих раніше теоретичних положень;

в. яке ґрунтується на використанні логічних і математичних методів;

г. яке ґрунтується на використанні логічних і математичних методів та засобів пізнання і його результатом є встановлення нових залежностей, якостей закономірностей.

5. Науковий напрямок – це:

а. сфера дослідження наукового колективу, який упродовж певного часу розв'язує ту чи іншу проблему;

б. дослідження, яке ґрунтується на використанні логічних і математичних методів;

в. дослідження, яке проводиться для перевірки висунутих раніше теоретичних положень;

г. дослідження, яке ґрунтується на використанні логічних і математичних методів.

? Розкрийте суть питання:

1. Етапи та вимоги щодо формулювання завдання дослідження.

2. Характеристика програми дослідження.

3. Стратегія і тактика вирішення проблемних завдань.

4. Наукова проблеми, її характеристика.

5. Наукова новизна дослідження.

Самостійна робота:

Іван Франко. Наука і її взаємини з працюючими класами.

II. Що таке наука?

Здавалося б, на перший погляд, що немає нічого легшого, як дати відповідь на вище поставлене запитання. Але ж історія розвитку людства вчить нас, що протягом довгих віків тисячі мислячих людей давали найсуперечливіші відповіді на те запитання, розуміли науку в найрізноманітніший спосіб і,

виходячи з того розуміння, присвячували свої здібності, а не раз і все життя праці зовсім непотрібній і такій, що не має з справжньою наукою щонайменшого зв'язку...

...Вже кілька разів ми згадували, що наукою можна називати тільки пізнання законів і сил природи, які проявляються всюди і як завгодно. Справжня наука не має нічого спільного з жодними надприродними силами, з жодними вродженими ідеями, з жодними внутрішніми світами, що керують зовнішнім світом. Вона має лише справу зі світом зовнішнім, з природою, — розуміючи ту природу якнайширше, тобто включаючи до неї все, що тільки підпадає під наше пізнання; також і люди з їх поступом, історією, релігіями, і всі ті незліченні світи, що заповнюють простір. Сама людина є тільки одним з незліченних створінь природи. Тільки природа надає людині засоби до життя, до задоволення своїх потреб, до розкоші і щастя. Природа є для людини всім.

Поза природою нема пізнання, нема істини. І лише природа є тією книгою, яку людина мусить постійно читати, бо тільки з нею може з'явитися для людини блаженна правда.

Але ж чи пізнання, саме пізнання законів природи становить єдину мету науки? Ні. Саме пізнання не може бути її метою, бо якби було так, то вся наука не принесла б нікому найменшої користі, не була б нікому потрібна; була б, так би мовити, п'ятим колесом у возі людського поступу. Саме знання нікому їсти не дає. Можна, наприклад, знати, що такі і такі величезні скарби лежать у глибині моря або на місяці, і, незважаючи на те знання, загинути з голоду. Від науки вимагаємо не лише безплідного знання.

...А проте справжня наука повинна сповняти дві неодмінні умови: вчити нас пізнавати закони природи і вчити користати з тих законів, уживати їх у боротьбі з тією ж природою. До того ж є дві сторони науки: знання і праця — праця, звичайно, корисна передусім для загалу, а вже потім і для самої працюючої людини.

III. Поділ наук

...Оскільки остаточною метою науки є людина і її благо, тому весь обсяг наук також поділимо на два розділи, з яких один дає можливість пізнати світ зовнішній — так, як його бачимо або як він розвивався протягом мільйонів років (наскільки людське знання спромоглося те дослідити). Цей розділ називаємо фізичними, або природничими науками. Другий розділ має за предмет дослідження саму людину від самого початку її появи на землі і всі віки її історичного життя, в тому числі нинішнє її життя, суспільний лад, внутрішні мотиви, діла та ідеали, до яких прагне. Цей розділ називається антропологічними науками (бо

вивчають людину). Зупинимось на цих двох великих розділах, хоча дехто долучає до них ще третій — теологічні науки, тобто такі, що вчать про бога, духів і т. п. Але оскільки ті науки ґрунтуються на вірі, тобто на прийнятті за істину того, що нам згори за істину подано, і оскільки виключають всяке розумове доведення і з'ясування, то ми не можемо ними займатися і мусимо залишити їх костюлові.

Фізичні й антропологічні науки становлять, по суті, єдиний нерозривний ланцюг, одну цілість, бо людина також є витвором природи, а все, що вона зробила і що може зробити, мусить бути зроблене тільки на підставі вроджених сил. Саме тому наш погляд аж ніяк не суперечить тому, про що ми сказали вище відносно єдності природи, а отже, і щодо єдності науки. Але кожен з тих двох головних розділів обіймає таке велике поле, що мусимо в кожному з них розрізнити кілька груп, щоб мати ясне поняття про кожен з них. Для такого розрізнення візьмемо за основу людину, а саме: її поступове пізнавання природи і людей,— і в такому саме порядку згрупуємо різноманітні відділи науки.

...Математика утворює ніби найпростіший скелет для інших наук, вчить нас найпростіших речей, але одночасно таких, без яких неможлива жодна інша наука; вчить нас лічити тіла, пізнавати їх форму, визначати їх ставлення до себе і положення в просторі... ..Фізика вчить про різноманітні предмети, і саме тому різні її частини називають по-різному. Передусім, отже, вона описує тіла, які бачимо в природі; описує їх головні й необхідні властивості. Ця частина є ніби перехідною від математики, яка займалася тільки формою тіл без уваги на їх властивість.

...Вступом до антропологічних наук є наука логіка, тобто наука мислення... ..Наука про людську душу... психологія дає найбільше матеріалу і найбільше вказівок педагогіці, тобто науці про виховання людей. ...Історія (тобто наука про долі народів від найдавніших часів аж дотепер) і етнологія (тобто наука про життя різних народів, про їх спосіб життя, звички і т. д.).

...Кожна людина, а тим більше людина, що живе в суспільстві і на кожному кроці із суспільством тісно пов'язана, мусить виробити в собі певні поняття про життя з людьми, про обходження з ними; то є поняття істинності, справедливості, правди, приязні та добра. Ці поняття є основою моральності, що є предметом останньої і найвищої науки — етики.

Етика вчить людину жити по-людськи — вона керує завжди і всюди її кроками; вона змінює тваринну природу людини і облагороджує, — і в такий спосіб робить її здатною до сприйняття щастя як внутрішнього самозадоволення, так і суспільного, що

ґрунтується на узгодженій праці всіх людей і на братській взаємній любові...

Франко І. Наука і її взаємини з працюючими класами / Федів Ю., Мозгова Н. Історія філософії України: Навчальний посібник. Хрестоматія. — К.: Україна, 2000. — С. 436–440.

Тема 7. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.

План

- 1. Особливості написання реферату: структура, обсяг, рецензія на реферат.**
- 2. Особливості реферування: основні функції, класифікація, об'єкти, етапи та складові елементи реферування.**
- 3. Основні вимоги до написання тези, доповіді, повідомлення як форми висвітлення підсумків наукової роботи.**
- 4. Особливості написання анотації.**
- 5. Загальна характеристика курсової роботи як самостійного навчально-наукового дослідження студента.**
- 6. Підготовка до захисту та захист курсової роботи.**
- 7. Магістерська робота як самостійна навчально-дослідницька праця.**
- 8. Типові помилки в написанні та оформленні курсової та магістерської робіт.**

Контролюючі завдання:

📖 Сформулюйте визначення:

Реферат
Анотація
Тези
Повідомлення
Стаття
Доповідь
Курсова
Магістерська

✍ Розв'яжіть тест:

- 1. Теза – це коротко сформульовані основні положення:**
 - а. доповіді;**
 - б. словника;**

- в. каталогу;
- г. концерту.

2. Анотація – це:

- а. коротка характеристика книги;
- б. вторинний документ;
- в. реферат;
- г. конспект.

3. Повідомлення містить:

- а. стисле викладення основних наукових положень автора, їх практичне значення, висновки, пропозиції;
- б. докладний виклад змісту книги, опис її основних ідей;
- в. наукові результати, оцінювані за такими їхніми рівнями, як: вперше отримано, удосконалено, дістало подальшого розвитку;
- г. нове знання, що здобуто в процесі наукового дослідження і зафіксоване на носіях наукової інформації.

4. План-проспект – це:

- а. докладний виклад змісту книги, опис її основних ідей;
- б. стисле викладення основних наукових положень автора, їх практичне значення, висновки, пропозиції;
- в. наукові результати, оцінювані за такими їхніми рівнями, як: вперше отримано, удосконалено, дістало подальшого розвитку;
- г. нове знання, що здобуто в процесі наукового дослідження і зафіксоване на носіях наукової інформації.

5. Конференція – це:

- а) найбільш широка форма обміну інформацією з деякої тематики відповідно до розробленої заздалегідь програми, регламенту виступів, передбачає пленарні і секційні засідання;
- б) досить великий і зв'язний уривок тексту, що дає можливість визначити зміст слів, фраз і висловлень, які входять до його складу;
- в) великий і зв'язний уривок тексту, що дає можливість визначити зміст слів, фраз і висловлень, які входять до його складу;
- г) одержання принципово нового знання, що є винятково важливим для науки і практики.

? Розкрийте суть питання:

1. Структура науково-дослідної роботи.
2. Вимоги до написання основної частини реферату.
3. Вимоги до нумерації у науковому дослідженні.
4. Вимоги до додатків у науковому дослідженні.
5. Вимоги до наукової доповіді.

Самостійна робота:

1. **Підготуйте тези наукового виступу з економічної тематики (1, 5 сторінки).** (Сформулювати тему, подати назву дослідження. Тема має бути актуальною, оригінальною, науково значимою).
2. **Підготуйте текст наукового дослідження** (у формі статті) (до 10 сторінок). Зазначте, для якого наукового фахового видання, якої рубрики призначене це дослідження (стаття).
3. **Написати анотацію** до наукової статті, подати ключові слова.
4. **Написати анотацію** до художньо-публіцистичної чи документальної книги або збірника. Загальний обсяг – до 750 знаків.
5. **Скласти план до написання розширеного реферату** за однією з обраних наукових тем (відповідно до опрацьованих публікацій, залучаючи кілька (3-5) наукових джерел). Загальний обсяг – 1 сторінка, разом із списком використаних джерел.
6. **Написати наукове повідомлення** про функції науки.
7. **Підготувати бібліографічний опис публікації** вищих органів державної влади та управління (15 джерел), які регламентують діяльність підприємств агропромислового комплексу.
8. **Підготувати бібліографічний опис** друкованих книг (15 джерел), які висвітлюють розвиток процесів щодо вступу України до СОТ.
9. **Підготувати план-проспект** наукової статті про перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС.
10. **Написати реферат** на тему: «Наукові напрями дослідження у економіці».

Розділ III. Перелік тем індивідуально науково-дослідних завдань з курсу «Основи наукових досліджень»

- 1. Підготувати тези наукового виступу (4 сторінки).** (Сформулювати тему, подати назву дослідження. Тема має бути актуальною, оригінальною, науковозначимою, наприклад: «Соціальні функції грошей у контекстах економічного дослідження»).
- 2. Підготувати текст наукового дослідження** (у формі статті) на тему: «Людиновимірна сутність економіки» (до 10 сторінок).
- 3. Написати анотацію до** праці Еріха Фрома. Мати чи бути. – К.: «Український письменник», 2010. – 222 с.
- 4. Скласти план до написання розширеного реферату** на тему: «Теорії міжнародної торгівлі». (відповідно до опрацьованих публікацій, залучаючи кілька (5-10) наукових джерел). Загальний обсяг – 1 сторінка, разом із списком використаних джерел.
- 5. Написати наукове повідомлення** про функції науки.
- 6. Підготувати бібліографічний опис публікацій** вищих органів державної влади та управління (20 джерел), які регламентують діяльність підприємств агропромислового комплексу.
- 7. Написати анотацію** до книги Макса Вебера «Протестантська етика і дух капіталізму». – К.: Основи, 1994. — 261 с.
- 8. Підготувати план-проспект** наукової статті про перспективи розвитку економічних відносин України з ЄС.
- 9. Написати реферат** на тему: «Наукові напрями дослідження у економіці».
- 10. Написати доповідь** на наукову (науково-практичну, науково-теоретичну) конференцію або (семінар, симпозіум, «круглий стіл», конгрес, форум) на тему: «Категорія «власність» у структурі економічної свідомості».
- 11. Підготувати бібліографічний опис** друкованих книг (20 джерел), які висвітлюють розвиток процесів щодо вступу України до СОТ.
- 12. Написати тези** для подальшого виступу на семінарі, конференції чи іншому науковому зібранні на тему «Держава як суб'єкт сучасної ринкової економіки».
- 13. Написати анотацію** до книги Зомбарта В. Буржуа: Етюди по истории духовного развития современного экономического человека/ Пер. с нем.; изд. подгот. Ю. Н. Давыдов, В. В. Сапов. — М.: Наука, 1994. – 622 с. – Кн. 1. – 237 с.

14. **Здійснити реферування** розділу IV. Фінансова цивілізація. § 4. Фінансові смисли сучасності із книги В. В. Ільїна «Фінансова цивілізація» – К.: Книга, 2007. – 528 с.
15. **Написати рецензію** на статтю: «Людиновимірна сутність економіки».
16. **Написати план-проспект** курсової роботи на тему: «Економічна ефективність використання інновацій на підприємстві».
17. **Написати розширений реферат** на тему: «Гуманітарний вимір фінансової цивілізації».
18. **Написати наукове повідомлення** про україно-польські відносини у сфері економіки на сучасному етапі.
19. **Підібрати наукову літературу** (до 20 джерел) із короткою анотацією для написання статті на тему: «Філософія економіки: людина у світі грошей».
20. **Підготувати план-проспект** наукової статті про проблему соціальної відповідальності в економіці.

Термінологічний словник

Абстрагування – прийом мислення, що передбачає відображення в людській свідомості предметів і явищ об'єктивної дійсності, мисленого відокремлення від їхніх другорядних властивостей і відносин та виділення загальної ознаки, що характеризує клас предметів.

Аксиома – твердження, положення, що приймаються без доведення.

Актуальність теми – сучасність, злободенність, важливість будь-чого на даний момент і в даній ситуації для вирішення даної проблеми.

Аналіз – розчленування цілого на складові частини (сторони, ознаки, властивості, відносин) з метою їх детального вивчення.

Аналогія – міркування, в яких із подібності двох об'єктів за окремими ознаками робиться висновок про їх подібність і по інших ознаках.

Анотація – короткі відомості про книгу, статтю, монографію.

Аспект – точка зору, за якою розглядається об'єкт дослідження.

Бібліографічне посилання – це сукупність бібліографічних відомостей про цитований або згадуваний у тексті наукової чи навчальної роботи документ.

Верифікація – перевірка, емпіричне підтвердження теоретичних положень науки шляхом співставлення їх з об'єктом дослідження, даними відчуття та експерименту, це повторюваність результату дослідження.

Визначення (дефініція) – стисле наукове визначення змісту якогось поняття.

Гіпотеза – наукове передбачення, припущення, істинність якого не визначено, висунуте для пояснення будь-яких явищ, процесів, причин, які зумовлюють даний наслідок.

Гносеологія – вчення про сутність і закономірності пізнання.

Дедукція – форма достовірного умовиводу від загального положення до часткового, в якому висновок про окремі випадки множинної сукупності робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини.

Дипломна робота – це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, що виконується на завершальному етапі навчання у вищому навчальному закладі.

Експеримент – апробація досліджуваних явищ в контрольованих, штучно створених умовах.

Епістемологія – розділ філософії, що вивчає проблеми природи пізнання, ставлення знання до реальності, досліджує загальні передумови пізнавального процесу, з'ясовує умови його істинності.

Закон – філософська категорія, що відображає істотні, загальні, необхідні, стійкі, повторювані відношення залежності між предметами і явищами об'єктивної дійсності, що впливають з їхньої сутності.

Ідея – це продукт людського мислення, форма духовно-пізнавального відображення дійсності, спрямована на її перетворення. В ній відображається не лише об'єкт вивчення, але й усвідомлюється мета та її практичне втілення. **Індукція** – метод дослідження та спосіб міркування, при яких загальний висновок будується на основі часткових посилянь.

Істина – вірне, адекватне відображення предметів і явищ дійсності, відтворення їх так, як вони існують поза межами нашої свідомості. Істина об'єктивна за змістом, але суб'єктивна за формою, як результат діяльності людського мислення.

Каталог алфавітний – система карток з описом видання, розташованих в порядку алфавіту за прізвищем авторів та назвами публікації, незалежно від їхнього змісту.

Каталог предметний – містить дані про наявну літературу з певного предмета та інформацію про її згруповані за предметними рубриками, які теж розташовані в алфавітному порядку.

Категорія – форма логічного мислення, в якій розкриваються внутрішні, суттєві сторони і відносини досліджуваних предметів.

Класифікація – система співвідпорядкованих понять (класів, об'єктів) будь-якої галузі знання чи діяльності людини, як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями чи класами об'єктів.

Компіляція – наукова праця, яка розроблена на основі запозичених в інших авторів матеріалів без самостійного їх дослідження та обробки.

Конспект — це докладний виклад змісту документу, джерела, яке аналізується.

Концепція – система поглядів на будь-що, головна думка при визначенні мети та завдань дослідження шляхів його проведення. Проведений задум, конструктивний принцип різних видів діяльності.

Критерій – ознака, на основі якої відбувається оцінка, визначення чого-небудь; засіб перевірки на істинність та хибність того чи іншого судження, умовиводу, гіпотези, теорії тощо.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке присвячене курсу або його окремому розділу.

Метод дослідження – засіб досягнення мети, пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку і розвитку. Спосіб відтворення досліджуваного об'єкту або предмету.

Методологія дослідження – сукупність конкретних прийомів і способів для проведення будь-якого наукового дослідження.

Методика – це фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, що призводить до заздалегідь визначеного результату.

Моделювання – вивчення об'єкту (оригіналу) шляхом створення і дослідження його копії (моделі), яка заміняє оригінал з певних сторін, які цікавлять пізнання і підлягають вивченню, непрямий, опосередкований метод наукового дослідження.

Монографія – наукове видання, що містить повне і вичерпне всебічне дослідження якоїсь однієї проблеми чи теми.

Наука – система знань об'єктивних законів природи, суспільства і мислення, які отримуються і перетворюються в безпосередню продуктивну силу суспільства в результаті спеціальної діяльності людей.

Наукова інформація – це одне із загальних понять науки, що означає певні відомості, сукупність якихось даних, знань тощо.

Наукова тема – задача наукового характеру, яка потребує проведення наукового дослідження.

Наукове дослідження – цілеспрямоване вивчення явищ, процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отримання переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень.

Наукознавство – розділ науки, який вивчає закономірності її функціонування і розвитку, структуру і динаміку наукової діяльності, взаємодію науки з іншими сферами матеріального і духовного життя суспільства

Наукометрія – галузь наукознавства, яка займається статистичними дослідженнями структури і динаміки наукової інформації.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на отримання і виконання нових знань.

Наукова картина світу (НКС) – це сукупність загальних уявлень про структуру того чи іншого фрагмента об'єктивної реальності, що визначається даною наукою і лежить в основі теоретичної діяльності в даній науці.

Наукова концепція — це форма тлумачення основної ідеї теорії, система поглядів на певне явище, спосіб його розуміння й тлумачення.

Об'єкт дослідження – процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження.

Опис – це фіксація певними засобами суттєвих ознак об'єкта дослідження або результатів спостереження, вимірювання, порівняння, експерименту.

Парадигма – поняття сучасної науки, яке означає особливий спосіб організації наукових знань щодо того чи іншого бачення світу та відповідні зразки або моделі дослідження.

Періодичне видання – це журнали, бюлетні та інші видання з різних галузей науки і техніки з викладом матеріалу в популярній доступній формі/

Пізнання – це обумовлений перш за все суспільно-історичною практикою процес здобуття і розвитку знання, його постійне поглиблення, розширення, вдосконалення та відтворення.

Поняття – відображення найбільш суттєвих і властивих предмету чи явищу признаков.

Праксеологія – термін, яким іноді позначають галузь наукових досліджень, що вивчає загальні умови й методи правильної, ефективної та раціональної людської діяльності.

Практика – це цілісна органічна система сукупної матеріальної діяльності людства у всьому його історичному розвитку, яка завжди здійснюється у певному соціокультурному контексті.

Предмет дослідження – все те, що знаходиться в межах об'єкту дослідження у визначеному аспекті пізнання. Це досліджувані з певною метою властивості, ставлення до об'єкту. Конкретне матеріальне явище, що сприймається органами чуття.

Принципи – головні вихідні положення будь-якої теорії, вчення, науки; внутрішні переконання людини, її усталений погляд на те чи інше питання.

Проблема – велика множинність наукових питань майбутніх досліджень; складне теоретичне або практичне питання, що потребує дослідження.

Прогнозування – спеціальне наукове дослідження конкурентних перспектив розвитку будь-якого явища; процес наукового передбачення майбутнього стану предмета чи явища на основі аналізу його минулого й сучасного, систематична, науково-обґрунтована інформація про якісні і кількісні характеристики розвитку цього предмета чи явища в перспективі.

Резюме – короткий висновок, що містить основні положення доповіді, промови, наукові праці, дискусії.

Реферат – письмова форма доповіді на певну тему, зміст лише повідомляє про щось, а не переконує в чомусь; інформативне видання, яке визначає короткий виклад змісту наукового дослідження.

Синтез – поєднання раніше виділених частин предмету дослідження в єдине ціле.

Спостереження – це метод цілеспрямованого дослідження об'єктивної дійсності, в тому вигляді, в якому вона існує в природі та суспільстві і доступна безпосередньо для сприйняття людиною без втручання в неї.

Стандарти – це нормативні документи, в яких встановлені єдині вимоги до основних властивостей будь-якої продукції або виду робіт.

Судження – це форма думки про певний предмет чи явище.

Теза – стислий виклад основних положень, наукової праці, статті, доповіді, який передбачає попереднє ознайомлення учасників семінарів, конференцій, симпозіумів з результатами наукового дослідження.

Тема – наукове завдання, яке охоплює визначну галузь наукового дослідження.

Теорія – вчення, система ідей або принципів, висока форма узагальнення і систематизації знань, спрямованих на визначення того чи іншого явища. Це форма синтетичного знання, в межах якого окремі поняття, гіпотези і закони втрачають колишню автономність і перетворюються на елементи цілісної системи наукових знань.

Текст – це знаково-мовна реалізація деякої системи інформації.

Теорія пізнання (гносеологія) – вчення про природу пізнання та його можливості, основні закономірності, форми та методи пізнання людиною навколишньої дійсності.

Технологія наукового дослідження – це спосіб досягнення його мети за умов фіксованого поділу функцій між технічними засобами і природними інформаційними органами людини, що відповідають можливостям перших та останніх, а також встановленій логіці дослідження.

Узагальнення – логічна дія, в процесі якої здійснюється перехід від одиничного до загального. Узагальнення відбувається шляхом абстрагування при утворенні понять, суджень, теорії.

Умовивід – це така форма мислення, в результаті якої з одного або кількох суджень, що відображають зв'язки і відношення предметів об'єктивної дійсності виводиться нове судження, міркування, нова думка, що містить вже нове знання про досліджувані предмети, явища, процеси.

Факт науковий – реальність, дійсність, складовий елемент основи наукового знання, віддзеркалення об'єктивних властивостей речей і процесів.

Фальсифікація – це процес, який виявляє хибність гіпотези, теорії або іншого наукового твердження в результаті їх емпіричної перевірки.

Цитата – дослівний уривок з твору, чийсь вислів, що наводиться (письмово чи усно) як підтвердження або заперечення певної думки чи ілюстрації до фактичного матеріалу.

Розділ IV. Орієнтовний перелік питань для складання заліку з курсу «Основи наукових досліджень»

1. Предмет і завдання курсу «Основи наукових досліджень».
2. Загальні відомості про науку.
3. Поняття про науку, її сутність, мета та функції.
4. Виникнення та еволюція науки.
5. Класифікація наук.
6. Специфіка науково-дослідницької діяльності.
7. Роль та завдання науки у ринковій економіці.
8. Сутність пізнання.
9. Суб'єкт та об'єкт пізнання.
10. Особливості наукового пізнання та його структура.
11. Роль практики в пізнанні.
12. Проблема істини в науковому пізнанні.
13. Динаміка наукового пізнання.
14. Наукове дослідження, його специфіка.
15. Особливості емпіричного дослідження.
16. Специфіка теоретичного пізнання та його форми.
17. Зміст, завдання та особливості наукового дослідження.
18. Класифікація наукових досліджень.
19. Значимість методу та методології для наукових досліджень.
20. Класифікація методів.
21. Методи наукового пізнання.
22. Методи емпіричного пізнання і теоретичні методи.
23. Спеціальні методи наукових досліджень в економіці.
24. Загальна характеристика наукового тексту.
25. Особливості наукового тексту. Структура й етапи.
26. Мова і стиль наукового викладу.
27. Редагування наукового тексту.
28. Посилання і список використаних джерел.
29. Організація та планування наукового дослідження.
30. Послідовність проведення наукового дослідження.
31. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження.
32. Формулювання теми наукового дослідження та визначення робочої гіпотези.
33. Структура, різновиди, етапи наукового дослідження.
34. Програма наукового дослідження та її побудова.
35. Виконання теоретичних та прикладних наукових досліджень.
36. Висновки і рекомендації наукового дослідження.
37. Правила складання бібліографічного опису для списків літератури і джерел.

38. Особливості написання реферату: структура, обсяг, рецензія на реферат.
39. Особливості реферування: основні функції, класифікація, об'єкти, етапи та складові елементи реферування.
40. Основні вимоги до написання тези, доповіді, повідомлення як форми висвітлення підсумків наукової роботи.
41. Особливості написання анотації.
42. Загальна характеристика курсової роботи як самостійного навчально-наукового дослідження студента.
43. Підготовка до захисту та захист курсової роботи.
44. Магістерська робота як самостійна навчально-дослідницька праця.
45. Типові помилки в написанні та оформленні курсової та магістерської робіт.

Розділ V. Рекомендована література до курсу «Основи наукових досліджень»

1. Баскаев А.Я., Туленко Н.В. Методология научного исследования: Учеб. Пособ. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
2. Геєць В. Про підсумки наукової діяльності установ Відділення економіки ПАНУ в 2000 р. та перспективи розвитку фундаментальних досліджень у галузі економічних наук // Економіка України. –2001. – №4.
3. Діденко А. Н. Сучасне діловодство: Навч. посібн. – 3-є вид. – К.: Либідь, 2001. – 384 с.
4. Дубров Ю. Наука як система, що самоорганізується // Вісник НАНУ – 2000. – № 2.
5. Зразки бібліографічного опису джерел у наукових працях / Укл. Ю. Тимошенко. – Черкаси: Вид-во ЧДУ, 2003. – 60 с.
6. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: Навч. посібн. - Вид. 2-е, доп. і перероб. – К.: Видавничий дім „Професіонал”, 2004. – 208 с.
7. Коломієць В. О. Як виконувати курсову роботу: Метод. посібник для студентів вищих педагог. навч. закладів. – К., Вища школа, 2003. – 69 с.
8. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
9. Курсовые и дипломные работы: От выбора темы до защиты: Справочное пособие / Авт.-сост. И. Н. Кузнецов. – Мн.: Мисанта, 2003. – 416 с.
10. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень. Курс лекцій. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – 124 с.
11. Кушнарєнко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів: Підручн. – К.: Вікар, 2003. – 328 с.
12. Лесин В.М. Як працювати з книгою.–К.: Вища школа, 1998 – 128 с.
13. Лудченко А.А., Лудченко Я.А., Примак Т.А. Основи научных исследований: учеб. Пособ / под ред. А.А. Лудченко–2-е узд. – К.: О-во «Знание», КОО, 2001. – 113 с.
14. Маковский Н.А. Наука как социальный феномен: Конспект лекций по курсу «История науки и техники». – Харьков, 1994. – 212 с.
15. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі. – К.: Центр навч. літ-ри, 2003. – 116 с.
16. Пивоев В.М. Методология и методика научного исследования: учеб. пособ. Изд. 2-е, перераб. и доп. – Петрозаводск: Изд-во ПетрГУ, 2006. – 100 с.

17. Романюк М. М. Загальна і спеціальна бібліографія: Навч. посібник для студентів „Видавнича справа та редагування”. – 2-е вид. – Львів: Світ, 2003. – 96 с.
18. Сабитов Р.А. Основи научных исследований. – Челябинский гос. унив-тет. – 2002. – 139 с.
19. Сидоренко В.К., Дмитренко П.В. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник для вищих педагогічних закладів освіти. – Київ, 2000. – 258 с.
20. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. – К., 2003. – 120 с.
21. Сурмін Ю. Майстерня вченого: Підруч. для науковця. – К.: НМЦ «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006.–302с.
22. Українські ресурси мережі Інтернет: громадсько-політичні центри / Укл. Ю. Шайгородський. – К.: Укр. центр політ. менеджменту, 2003.–296 с.
23. Філіпченко А.С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: К.: Вікар, 2004. – 457 с.
24. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. – К.: Слово, 2003.–240 с.
25. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник-4-те вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2004. - 307 с.
26. Шкляр М.Ф. Основи научных исследований: учеб. пособ.-М.: Изд-во «Издательский дом Дашков и К», 2008. – 243 с.

Додаток А

Поради щодо написання анотації

Анотація – процес аналітично-синтетичного опрацювання інформації, мета якого – отримання узагальненої характеристики документу, що розкриває логічну структуру та найсуттєвіший зміст.

- Спершу потрібно занотувати паспортні дані книги, над якою працюєте (наприклад: Хосе Ортега-і-Гасет. Вибрані твори /Переклад з іспанської В. Бурггардта, В. Сахна, О. Товстенка – К.: Основи, 1994. – 420 с.);
- дати коротку довідку про автора (його біографію, характеристику творчості, місце і роль в історії філософії, особливості філософської позиції);
- визначити тему чи проблему, якій присвячена книга, стаття;
- подати структуру книги (її розділи, глави), розкрити її основний зміст;
- окреслити загальну логіку, основний пафос книги, особливості вирішення основної проблеми та окремих її аспектів, а також – висновки, до яких приходять автор;
- розкрити значення цього твору;
- висловити свої враження і думки щодо прочитаного.

Додаток Б

Вимоги до тез доповіді (виступу)

Тези доповіді (виступу) як правило, подаються в друкованому та/ або в електронному вигляді, набраному в текстовому редакторі Word шрифтом Times New Roman, кегль 14 без розстановки переносів, об'ємом від однієї до 3-4 повних сторінок формату А 4, викладені у такому порядку:

- 1) прізвище, ім'я (або ініціали), науковий ступінь, вчене звання для кожного автора;
- 2) назва установи, підприємства;
- 3) назва доповіді (виступу);
- 4) тези доповіді (виступу).

Тези повинні містити наступні елементи: постановка проблеми (задачі), її зв'язок з важливими завданнями, аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виділення невирішених її частин, формулювання цілей, викладення основного матеріалу дослідження, список літератури (у відповідності вимогам, вказаним в постанові ВАК України).

Зразок тез доповіді

УДК 331.4:336.71

В.В. Обливанцов, д-р с.-г. наук, доц.,
Українська академія банківської справи
НБУ

Безпека життєдіяльності працівників банківського сектора економіки

Постановка проблеми. Зараз в Україні та за кордоном велика увага приділяється загальній безпеці державних і комерційних банків. Безпека банку хвилює як керівництво, так і клієнтів банку – юридичних та фізичних осіб. У зв'язку і цим, безпеку банківської діяльності потрібно розглядати як комплексну, яка включає:

- 1) безпеку банку як організації;
- 2) безпеку працівників банку;
- 3) безпеку банківських операцій [1].

Аналіз останніх публікацій. З метою вирішення проблеми підприємництва важливим є створення власних служб безпеки банків, що дозволяє мінімізувати ризики, підвищити прибутковість та стійкість розвитку кредитних організацій [5].

Невирішені раніше частини проблеми. Різноманітність завдань, які поставлені перед державними і комерційними банками України, потребують чіткої організації безпеки життєдіяльності та підвищених вимог до працівників даних фінансових установ. У зв'язку із цим конкретизація ризиків,

пов'язаних із виконанням посадових функцій працівниками банківського сектора економіки, їх мінімізація – це одне із головних завдань ефективної діяльності банківської системи України.

Мета статті полягає у спеціалізованому і комплексному вирішенні питань безпеки життєдіяльності працівників банківської сфери та проведенні подальших наукових досліджень, пов'язаних з розробкою чітких нормативних положень безпеки життєдіяльності та охорони праці в державних і комерційних банках України.

Виклад основного матеріалу. Переважна більшість банківських працівників (менеджери, економісти, бухгалтери, касири, операційні працівники, оператори ПЕОМ, програмісти, інженери тощо) належать до категорії осіб, яка займаються розумовою працею. При розумовій праці мозок виконує не лише координаційні функції, але й є основним працюючим органом...

Висновки. Таким чином, підвищення рівня безпеки життєдіяльності працівників банків дозволить зменшити операційні ризики, підвищити інвестиційну та фінансову безпеку державних та комерційних банків і в цілому економічну безпеку держави.

Список літератури

1. Букин С. Безопасность банка // Банковские технологии. – 2003. – № 9. – С. 44-46.
2. Дибкова Л.М. Информатика та комп'ютерна техніка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Академвидав», 2002. – 320 с.
3. Жидецький В.Ц. Охорона праці користувачів комп'ютерів: Навчальний посібник. – Львів: Афіша, 2000. – 176 с.
4. Заплатинський В.М. Безпека життєдіяльності. Опорний конспект лекцій: Навчально-методичне видання. – К.: КДТЕУ, 1999. – 208 с.
5. Зезюлин В.В. Профессиональные рекомендации по совершенствованию работы служб безопасности коммерческих банков // Банковские услуги. – 2003. – № 2. – С. 25-29.
6. Курс лекцій з безпеки життєдіяльності (для бакалаврського рівня) / Пістун І.П., Мешанич Р.Й., Березовський А.П. – Львів: Вид-во «Сполох», 1997. – 224 с.
7. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібник. – Л.: Львів. банк. ін-т НБУ; К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 186 с.
8. Положення про цивільну оборону Національного банку // Правління Національного банку України: Постанова № 93 від 11 березня 2002 р. (м. Київ). – 15 с.
9. Хирін О.І. Фінансова безпека комерційних банків // Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 118-123.

Додаток В

Вимоги до наукової статті

Наукова стаття повинна містити такі необхідні елементи:

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, де вказуються існуючі теоретичні і практичні розв'язання даної проблеми іншими науковцями, на які посилається автор, а також **обов'язково** виділяються невирішені раніше частини загальної проблеми, яким присвячена стаття.

Постановка мети і завдань (формулювання цілей статті).

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямку.

Література подається після статті у порядку згадування або у алфавітному порядку і оформляється згідно зі встановленими вимогами; посилання на літературу в тексті слід давати в квадратних дужках, наприклад [1, 60].

У кінці статті, як правило, подається коротка **анотація** українською та іноземними мовами (2-3 речення), де вказується короткий зміст статті та **ключові слова**, які використовуються для вираження деякого аспекту змісту документа, які мають істотне смислове навантаження. Вони можуть служити ключем під час пошуку інформації в пошукових системах Інтернету чи на паперових носіях інформації.

Зразок оформлення статті

УДК 631.1

Шевченко О.І., к.е.н., доцент,
професор кафедри
менеджменту
Скакун А.М., аспірант Одеський
державний аграрний
університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Відтворення персоналу сільськогосподарських підприємств відбувається в нових соціально-економічних умовах ...

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ефективного формування і використання персоналу підприємств ... вивчали такі науковці, як В.Антонюк [1], ... та ін. Однак у більшості наукових розвідок мало уваги приділено ... Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

Постановка мети і завдань. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо ...

Виклад основного матеріалу дослідження. Персонал підприємства формується та змінюється під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників ...

Висновки з даного дослідження. Таким чином, відтворення персоналу сільськогосподарських підприємств

Література

1. Антонюк В. Кадри для інноваційної діяльності: проблеми формування та використання / В. Антонюк // Україна: аспекти праці. - №5. - 2007. - С. 42-47. ... і т.д.

Шевченко О.І., Скакун А.М.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті розглянуто наукові основи ...

Проведено аналіз ... Розроблено пропозиції ...

Ключові слова: персонал, кадри, ...

Шевченко О.І., Скакун А.М.

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПЕРСОНАЛА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация. В статье рассмотрены научные основы ...

Проведен анализ ... Разработаны предложения ...

Ключевые слова: персонал, кадри, ...

Shevchenko O.I., Skakun A.M.

PROBLEMS OF FORMATION AND THE USE OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES

Annotation. The article reviews the scientific basis ...

Analysis of the present level. Suggestions .

Key words: personnel, personnel, ...

Додаток Г

Взірець титульної сторінки реферату

**Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів
Кафедра філософії та політології**

**РЕФЕРАТ
на тему:**

« _____ »

Підготував: студент,
прізвище, ім'я, курс, група,
факультет

Науковий керівник: д.ф.н.,
професор Карпенко М.Ю.

ТЕРНОПІЛЬ – 2013

Додаток Д

Вимоги до оформлення курсової роботи

Вступна частина повинна мати такі структурні елементи: титульний лист, зміст, перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.

Основна частина містить такі структурні одиниці: вступ, текст курсової роботи, висновки, рекомендації, перелік посилань.

Додатки розміщують після основної частини курсової роботи.

Структурні елементи «титульний лист», «зміст», «вступ», «текст», «висновки», «перелік посилань» є обов'язковими.

Курсова робота виконується державною мовою або іноземною, що вивчається.

Обсяг курсової роботи – 1 др.арк. / **20-25** сторінок машинописного тексту / 35-40 рукописних сторінок; кількість джерел – не менше **25**.

Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи і є основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для оброблення та пошуку документа. **Титульний аркуш** повинен мати відомості, які подають у такій послідовності:

- а) назва міністерства і навчального закладу;
- б) гриф допущення до захисту;
- в) прізвище, повні ім'я і по батькові автора
- г) повна назва документа;
- д) підписи відповідальних осіб, включаючи керівника роботи;
- е) рік виконання курсової роботи;

Приклад оформлення титульної сторінки курсової роботи

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет фінансів

Кафедра економічної теорії

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«_____»

Студента (ки) II курсу, групи

(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис студента)

Керівник курсової роботи:

(посада, вчене звання, науковий
ступінь)

(прізвище, ім'я, по батькові)

(резолюція „До захисту”)

(дата)

(підпис)

Тернопіль – 2013

Додаток Е

Взірець змісту курсової роботи

Зміст

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Значення та завдання аналізу господарської діяльності підприємства.

1.2. Доходи та видатки.

РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Значення управління доходами та витратами для підприємства.

2.2. Розподіл доходів підприємства.

2.3. Нормативно-правова база регулювання доходів і витрат підприємства.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ В ПРИВАТНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ «ІМПУЛЬС»

3.1. Економічна характеристика підприємства.

3.2. Аналіз доходів підприємства.

3.3. Аналіз витрат підприємства.

3.4. Аналіз результатів.

РОЗДІЛ 4. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ПП «ІМПУЛЬС»

4.1. Основні напрямки зниження витрат на підприємстві в умовах даного ринку та економічної ситуації.

4.2. Шляхи збільшення доходів підприємства, підвищення його рентабельності.

4.3. Розробка планових показників фінансового результату.

Висновки

Список використаної літератури

Додатки